

Viite  
HE 205/2024 vp

Eduskunnan hallintovaliokunta  
[HaV@eduskunta.fi](mailto:HaV@eduskunta.fi)

Yhteyshenkilö  
Camilla Hägglund-Palmqvist

Asia

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräksi muiksi laeiksi, HE 205/2024 vp

#### Taustaa

Eduskunnan hallintovaliokunta pyysi 14.2.2025 kirjallisen asiantuntijalausunnan hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräksi muiksi laeiksi. Lausunto tulee lähettää hallintovaliokunnalle viimeistään 26.2.2025.

Esityksellä implementoidaan kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä ja direktiivin 2008/114/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2557, jäljempänä CER-direktiivi (Critical Entities Resilience Directive). Lisäksi siinä ehdotetaan, että ulkomaanliikenteessä toimivat satamaoperaattorit veloitettaisiin varmistamaan tiettyjen henkilöstöryhmien riippumattomuus ja luotettavuus turvallisuusselvitysten avulla.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta. Samalla ehdotetaan muutoksia moniin muihin lakeihin, kuten turvallisuusselvityslakiin, rikosrekisterilakiin, rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettuun lakiin, eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annettuun lakiin, Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppaa- ja yhteistyösopimuksen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja rikosrekisteritietojen vaihtamista koskevien määräysten soveltamisesta annettuun lakiin sekä sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin.

CER-direktiivin tavoitteena on vahvistaa keskeisten ja keskinäisriippuvaisten palveluiden häiriönsietokykyä sekä turvata yhteiskunnan taloudelliset toiminnot. Ehdotuksen mukaan direktiivi pantaisiin täytäntöön säätämällä yleislaki, jossa säädettäisiin kriittistä

infrastruktuuria koskevasta kansallisesta strategiasta, kokonaisvaltaisesta riskiarvioinnista sekä työn ohjauksesta ja yhteensovittamisesta. Laissa ehdotetaan myös yhtenäistä kehystä kriittisten toimijoiden tunnistamiseksi ja niiden häiriönsietokyvyn vahvistamiseksi erilaisia uhkia vastaan.

Esityksessä ehdotetaan myös, että ulkomaanliikenteen satamanpitäjät veloitettaisiin varmistamaan tiettyjen työntekijöiden nuhteettomuus ja luotettavuus henkilöturvallisuusselvityksellä.

CER-direktiivi tuo uusia tehtäviä yhteensovittavalle ministeriölle, sektoriministeriöille ja asianomaisille viranomaisille. Tehtäviin kuuluu vastuu kriittisten toimijoiden tunnistamisesta ja valvonnasta. Kriittisten toimijoiden keskeisiä velvollisuuksia ovat riskiarviointi, häiriönsietokykyä koskevien suunnitelmien laatiminen, valmiuden varmistaminen sekä poikkeamien käsitleminen.

Esityksellä parannetaan valtion näkymää yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta kriittisten toimijoiden varautumiseen.

#### Toimivallan jakautuminen

Maakunnalla on lainsäädäntövalta maakunnan hallitusta ja sen alaisia viranomaisia koskevissa asioissa Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 kohdan mukaan sekä kuntien hallintoa ja kuntien viranhaltijoita koskevissa asioissa itsehallintolain 18 §:n 4 kohdan mukaan. Lisäksi maakunnalla on lainsäädäntövalta koskien joitain oikeudenaloja, jotka ovat keskeisiä yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin kannalta, kuten terveyden- ja sairaanhoito, sähkö-, vesi-, elintarvike- ja polttoainehuolto, kemikaalit sekä liikenne, tiet ja Ahvenmaan paikallinen meriliikenne (itsehallintolain 18 §:n 12, 21 ja 22 kohdat). Tämän lisäksi myös tietosuoja ja henkilötietojen käsittely kuuluvat maakunnan toimivaltaan niillä aloilla, joilla maakunnalla on lainsäädäntövaltaa.

Valtakunnalla on itsehallintolain 27 §:n 3, 8, 13, 14, 19 ja 40 kohtien mukaan lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat valtion viranomaisten järjestysmuotoa ja toimintaa, yhtiöitä ja muita yksityisoikeudellisia yhteisöjä, kauppamerenkulkua, ilmailua, standardisointia ja teletoimintaa.

Maakunta ei voi määrätä tehtäviä valtakunnan viranomaisille eikä valtakunta voi määrätä tehtäviä itsehallintoviranomaisille.

#### Maakunnan hallituksen lausunto

Kun maakunnan hallitus työskenteli kyberturvallisuusedirektiivin (NIS 2-direktiivi) implementoimiseksi selvisi, että myös CER-direktiivi vaatii lainsäädännöllisiä toimenpiteitä Ahvenanmaan lainsäädäntövaltaan kuuluvilla oikeudenaloilla. Direktiivit liittyvät toisiinsa siten, että CER-direktiivi koskee kaikkien yhteiskunnalle välttämättömien toimintojen jatkuvuussuunnitelmia, kun taas NIS2-direktiivi koskee sellaisia IT-ympäristöjä, joista nämä toiminnot ovat riippuvaisia. Osa esitysluonnokseen sisältyvästä lainsäädännöstä kuuluu

valtakunnan lainsäädäntövaltaan, eli siltä osin valtakunnan lainsäädäntöä sovelletaan myös Ahvenanmaalla. Muut osat esitysluonnokseen sisältyvästä lainsäädännöstä kuuluvat maakunnan hallituksen arvion mukaan kuitenkin maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Maakunnan hallitus antoi Ahvenanmaan maakuntapäiville 19.12.2024 lakiehdotuksen numero 13 2024/2025, joka on ehdotus kyberturvallisuutta ja kriisinsietokykyä koskevaksi maakuntalaiksi (Landskapslag om cybersäkerhet och motståndskraft). Valtakunnan ja maakunnan välinen toimivallan jako näiden direktiivien osalta selvitetään sen lainsäädäntövalvonnan yhteydessä, joka suoritetaan maakuntalakien osalta sen jälkeen, kun Ahvenanmaan maakuntapäivät ovat ne hyväksyneet.

Lakiehdotuksessa ehdotetaan, että NIS 2-direktiivi ja CER-direktiivi pantaisiin Ahvenanmaalla täytäntöön yhteisellä yleislaila. Näin voidaan hyödyntää direktiivien toisiinsa limittyneiden soveltamisalojen tarjoamia synergiaetuja.

Lakiehdotuksessa todetaan, että direktiivien pääasiallinen tarkoitus on yleisen varautumisen vahvistaminen säätämällä sekä julkiselle hallinnolle että yksityisille toiminnanharjoittajille turvatoimia koskevia vaatimuksia, joilla parannetaan kyberturvallisuutta ja kriisinsietokykyä. Nämä toimenpiteet koskevat lähinnä normaaliolojen tuotantohäiriöitä, ja niihin voi tietyissä tapauksissa kuulua erityisiä elinkeinon harjoittamista koskevia määräyksiä. Sääntelyssä ei kuitenkaan ole kyse uuden oikeudenalan luomisesta, vaan se kuuluu maakunnan hallituksen arvion mukaan pääasiassa Ahvenanmaan nykyiseen itsehallintolain mukaiseen lainsäädäntövaltaan. Tämä koskee erityisesti yleistä järjestystä ja turvallisuutta, normaaliolojen valmiutta, maakunnan julkista hallintoa sekä yleistä elinkeino-oikeutta.

Esityksestä käy ilmi, että direktiivit on pantava täytäntöön kansallisesti, ja että ne antavat tietyille viranomaisille valvontavastuuta ja muita erityistehtäviä. Nämä viranomaiset saavat yksityiskohtaisia tehtäviä ja velvollisuuksia, joihin kuuluu myös ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuuksia sekä valvontaa ja täytäntöönpanon valvontaa koskevia toimivaltuuksia. Niiden odotetaan tekevän yhteistyötä asiaankuuluvien toimijoiden kanssa sekä kansallisesti että kansainvälisesti ja tukevan toiminnanharjoittajia direktiivien vaatimusten täyttämässä.

Maakunnan hallitus toteaa, että valtakunnan ja Ahvenanmaan viranomaisten välisessä direktiivien soveltamisesta koskevassa yhteistyössä on noudatettava itsehallintolakia, erityisesti sen 59 b §:ä, jossa säädetään vastuun jakautumisesta asioissa, joissa toimivalta on jaettu valtakunnan ja maakunnan välillä.

Itsehallintolain 59 b §:n 2 momentin mukaan toimenpiteestä päättää valtakunnan viranomainen yhteistyössä maakunnan viranomaisten kanssa, jos unionin oikeus sallii vain kansalliset toimenpiteet. Tämä tarkoittaa sitä, että lakiehdotukseen ei sisälly säännöksiä,

jotka velvoittaisivat maakunnan hallituksen itsenäisesti laatimaan kansallisia strategioita, kansallisia riskiarviointeja tai luetteloita kriittisiksi toimijoiksi määritetyistä toiminnanharjoittajista. Sen sijaan maakunnan hallituksen tulee aktiivisesti tukea näitä prosesseja yhteistyössä valtakunnan viranomaisten kanssa ja vahvistettujen menettelyjen mukaisesti.

Lisäksi 59 b §:n 3 momentin mukaan valtakunta nimeää kansallisen hallintoviranomaisen, mikäli unionin oikeus sitä vaatii. Sen takia lakiehdotuksella ei säädetä maakunnan roolista esimerkiksi kansallisen yhteyspisteen, kansallisten kyberkriisinhallintaviranomaisten välisen koordinaattorin tai tietoturvaloukkauksiin reagoivan yksikön nimeämisessä. Sen sijaan valtakunta vastaa näistä tehtävistä ja kummastakin direktiivistä johtuvista erityistehtävistä.

Itsehallintolain 59 b §:n 4 momentin mukaan maakunnan hallituksella on kuitenkin oikeus ottaa suoraan yhteyttä Euroopan komissioon sellaisissa maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvissa asioissa, jotka koskevat EU-päätösten toimeenpanoa Ahvenanmaalla. Näissä tapauksissa valtioneuvostolle on ilmoitettava asiasta siten kuin maakunnan hallitus ja valtioneuvosto ovat yhdessä sopineet. Sen takia lakiehdotuksessa on säännöksiä, joilla varmistetaan, että maakunnan hallitus voi täyttää tämän veloitteen, edellyttäen, että suora yhteydenpito ei tapahdu muun direktiivissä tarkoitetun erityisesti nimetyn viranomaisen kautta.

Tässä todettakoon, että maakunnan hallitus on luonut vakiintuneet ja pitkäaikaiset käytännöt suorasta yhteistyöstä EU:n instituutioiden, elinten ja toimistojen kanssa sekä unionin yhteistyöryhmiin ja verkostoihin osallistumisesta. Tätä yhteistyötä tehdään monilla maakunnan lainsäädäntövaltaan ja hallintotoimivaltaan kuuluvilla oikeudenaloilla, ja se on välttämätön edellytys sille, että Ahvenanmaa kykenee täyttämään unionin oikeuden mukaiset veloitteensa.

Maakunnan hallitus arvioi, että tämä vakiintunut käytäntö vastaa itsehallintolain periaatteita ja turvaa sen, että Ahvenanmaa voi toimia tehokkaasti lainsäädäntövaltansa ja hallintotoimivaltansa puitteissa samalla kun se ylläpitää yhteistyötä valtakunnan viranomaisten kanssa niissä tapauksissa, joissa unionin oikeus vaatii kansallista koordinointia.

Niiltä osin kuin strategioita ja riskinarviointeja laaditaan kansallisella tasolla, yhteinen kansallinen yhteyspiste nimetään ja viranomaiset veloitetaan tekemään yhteistyötä ja raportoimaan, maakunnan hallitus korostaa kielikysymyksen merkitystä. Valtakunnan viranomaisten ja Ahvenanmaan viranomaisten välisen yhteistyön ja tietojenvaihdon on Ahvenanmaan itsehallintolain 38 §:n mukaan tapahduttava ruotsiksi, ja Ahvenanmaan itsehallintolain 43 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston on huolehdittava siitä, että Ahvenanmaalla voimassa olevat säännökset ja määräykset ovat saatavilla ruotsiksi.

Sisäministeri

Ingrid Zetterman

Lakimies

Camilla Hägglund-Palmqvist